

angezicht". Het
manzitter, voor-
op, en aan de
bloed gevloerd
opgehouden is:
en, zoowel de
e van 'leven,
„nieuwe" wijn,
verzekering van
„hling alles
e verbonds-
s" in uitzicht,
de stroom van
zou, en alle
maar rust zou

leiden tot deze
„werk-
en. Doch hij
hij den wijn
eenschap om
„levendma-
ijn in de kerk
schap tot tee-
nning van zijn
als onderpand
stilzetting van

raks inderdaad
uit de rivier
e brulof des
der een ander
K. S.

KUNST

J. H. Kok N.V.,

literair leven
en schets, een
en deze klein-
ing zulke korte
aat men over
boek, de roman.
om kunst te
efening in het
er glimlachend
staan heeft in
nooit of zelden
eest zijn plicht
iek, en mag

e novelle zo'n
a niet minder
e nooit anders

begaafd man
een toevenaar.
einsche groo-
n hun orakels

en Jood. Een
ezus, vermoed-
naad het geloof
gypte de ma-
„waarzeggen-
en te brengen.
cht tot kracht
itel Elymas,
erden heeten

, was Elymas

van den pro-
niet te ver-

het hof. Zijn

meinen geloof-
er, Mercurius,
land mochten
en, dat Jupiter
aarde zouden
of van Sergius
etsche goden-

oovenaar met
„opmerkelijk
„wiens leer
moede heiden-
och maar op-
sterveling niet
ar een myste-
haar geheim-

niet ten volle
kón het ook.
hoorde, zocht
hooren.

hten een nog
van het zoe-
or dezen ver-
A. JANSE.

schreef dan novellen is niet daardoor van geringer betekenis dan een auteur van tal van lijvige romans. Het verschil zit niet in de omvang, maar in de aard van het werk. Doorgaans geeft de roman het verhaal van het leven of een groot stuk van het leven, van een mens die door verschillende innerlijke of uiterlijke gebeurtenissen een verandering ondergaat. Een doorlopende reeks van handelingen moet zuiver psychologisch leiden tot de innerlijke omkeer.

Geheel anders gaat het in de novelle. Hier geen lange reeks van gebeurtenissen, maar één moment, één daad, één handeling. Zonder veel omhaal gaat de schrijver recht af op zijn doel. Nu geen psychologische bespiegelingen, maar vlotte gang, rake tekening, scherpe omlijning. Vandaar dat de schrijver van novellen dikwijls meer bereikt dan de romanschrijver. De spanningsboog is korter, het verhaal treft onmiddellijker, omdat de lezer het gehele gebeuren nauwkeurig kan overzien.

Van de inhoud hangt het nu af, of de schrijver meerdere novellen langer leven waard acht, door ze te verenigen in een boek. De een zal hierin kritischer zijn dan een ander, maar dat de verzamelaar hier met grote bedachtzaamheid te werk moet gaan, behoeft geen betoog. Vooral wanneer hij aan zijn bundel een eigen titel geeft, daar hij hierdoor het karakter der verhalen typeert, en hun gemeenschappelijke tendenz daarin saamvat ten kan.

Wanneer dus de schrijfster Mary Pos hier een tiental verhalen gebundeld uitgeeft onder de naam: „Lichtzoekers" geeft ze met deze titel te kennen, dat de hoofdpersonen harer schetsen rondom zich duisternis zien, maar dat ze in de crisis, die hier beschreven wordt, niet wanhopen, doch bevrijding zoeken of vinden in het Licht, dat doorbreekt door 's werelds duistere wolken.

De stof voor de beide eerste verhalen put de schrijfster uit het klein-burgerlijk leven, waarop de maatschappelijke crisis wellicht het zwaarste drukt. Doch bij het eerste ervan, treft de hoofdpersoon nauwelijks de felheid van deze crisis, die zich hier openbaart in een conflict tussen patroons en arbeiders, die na ernstige onderhandeling, niet nader tot elkaar kunnen komen. De lezer verneemt alleen dat de stenografe doodmoed wordt van het mechanisch vastleggen van het gesprokene en verlangt naar de rust van haar armoedig zolderkamertje.

Het tweede beschrijft hoe een vrouw, die in deze tijd een beetje geld best kan gebruiken, haar man aanzet mee te dingen naar de prijs voor het beste „kort verhaal". Na tal van pogingen van man en vrouw, met behulp van vrienden en familie, zien ze in dat men zich gemakkelijk een crisis-verhaal kan indenken, maar dat het beschrijven daarvan niet ieders taak is. Beleven en leveren geven aan zijn armoede is niet het zelfde.

Hier zal de lezer vruchteloos zoeken naar een „lichtzoeker". Hij krijgt de indruk dat de schrijfster een grappig verhaal tracht te geven, maar zelf niet doordrongen is van wat ze een ingewijde laat zeggen tot den amateur: een verhaal moet innerlijk geboren worden.

In deze beide stukken ontbreekt alle spanning. Ernstiger is het bezwaar echter tegen de volgende stukken, waarin een conflict op godsdienstig gebied ten grondslag schijnt te liggen. De schrijfster had hier de gelegenheid aan te tonen, hoe het geloof in alle omstandigheden van het leven, zelfs in schijnbare nietigheden, een steunkracht vermag te geven, die den lichtzoekers werkelijk licht brengt. Heel gemakkelijk echter maakt ze zich van het conflict vaak af. Het verhaal „Corrie" toont, hoe men dikwijls te lichtvaardig de „fijnen" verwijten doet, die met hun „fijnheid" niets te maken hebben. De geschiedenis is echter te vlak om overtuigend te zijn. De gebedsverhooring van Japie is al heel simplistisch. Na Japie's gebed geeft een a.s. zwager het kwartje terug dat Jaap op de kermis verspeeld heeft en waarvoor hij uit vrees voor straf heeft gelogen. Japie is van zijn angst voor straf nu verlost en moeder hoeft nooit te weten, dat hij gelogen heeft. Een tweetal stukken behandelt de christelijke liefdadigheid. Uit een zekere gemakzucht verzuimen de hoofdpersonen hun plicht tegenover arme mensen. Ze vinden er echter geen vrede mee later en trachten hun verzuim te herstellen door het offer van een paar kwartjes. Voldaan keren ze dan weer terug, een van hen krijgt zelfs de wind in de rug bij 't naar huis fietsen. Beloning voor haar „liefde"?

Het droevigste voorbeeld van het oplossen der moeilijkheden geeft het verhaal van het „Feest zonder vader". De kwestie of een kerstboom mag branden wordt voorlopig opgelost door een heel kleintje toe te staan. Rond die boom worden dan goede liederen gezongen en daardoor wordt een boze buurvrouw tot inkeer gebracht. Maar eigenlijk was het toch verkeerd, dus komt er ruzie, de kerstboom raakt in brand en deze wordt gelust met de chocolademelk. Dank zij de liederen komt de buurvrouw met een ander drankje, zodat er nog zegen wordt genoten. Psychologisch zijn de verhalen alle zeer zwak, de lezer voelt het conflict niet klemmen en de oplossing stelt hem, gezien de titel teleur. De taal is soms wel fors, maar bijna alleen als het niet nodig is. Uit het

tiende stuk vooral blijkt, dat Mary Pos wel kan schrijven als ze wil, maar ze houdt het niet vol en tracht het milieu van haar personen maar al te veel realistisch uit te beelden door een taaltje te gebruiken dat door de overdrijving onwerkelijk aandoet. „Maar het ergerste was, dat haar jurruk, haar opknappersjurruk nog wel, toe doorgeloope was..." Zo iets is niet nodig, verfraait het stuk niet en geeft geen zuiverder voorstelling van de personen.

Om kort te gaan: Mary Pos heeft zich van haar slechtste kant laten zien in dit boek. Ze heeft schrijfoefeningen als novellen uitgegeven, die deze naam niet verdienen. 't Is te hopen dat haar voorraad hiermee op is, zodat ze straks weer goed werk gaat leveren, en haar goede naam weer herstelt.

Gr.

H. S.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Onderzoek naar de Intelligentie.

Men weet, dat onze jonge mannen voor den militairen dienst niet alleen lichamelijk gekeurd worden, maar, dat men ze thans ook onderwerpt aan een onderzoek naar hun verstandelijke prestaties. Men doet dit in navolging van Amerika, waar men die zoogenaamde „tests" heeft toegepast, toen de Verenigde Staten zich gingen mengen in den Grooten Oorlog (1914-1918) en er van een groot aantal recruten in korten tijd een leger moest worden gemaakt. Nu verschijnen er verschillende publicaties, waarin de resultaten van dit onderzoek zijn verwerkt. Men komt dan tot verschillende conclusies omtrent den aard van het onderwijs, dat de jongelui genoten hebben, omtrent den invloed van het beroep, dat ze uitoefenen, ook omtrent de provincie, waaruit ze afkomstig zijn. Omtrent die drie dingen wil ik hier eens wat zeggen, maar men moet daarbij wel bedenken, dat de juistheid van de conclusies wel eenigszins twijfelachtig is, omdat allereerst het vrouwelijk deel van de jongelui is uitgesloten; omdat de jonge man van 18 à 19 jaar niet kan gelden als een betrouwbaar gemiddelde van al de leeftijden tusschen kleuter en grijsaard; en eindelijk omdat de medische keuring voorafgaat en dus lichamelijk ongeschikten, maar ook geestelijk achterlijken zijn uitgesluisd. Ook mag men er nog wel bij bedenken, dat de intelligentie, die een gevolg is van het onderwijs, nog niet altijd precies gelijkwaardig is met de werkelijke geestelijke capaciteiten, het kultuurscheppend vermogen, de intellectuele begaafdheid.

Wat het onderwijs betreft, bleek uit de resultaten, dat het avondonderwijs voor de jonge mensen van hooge waarde is. 't Ligt voor de hand. Ze onderhouden hun schoolse kennis en maken kennis met allerlei dingen, die ze in het leven kunnen gebruiken. De aandacht is daar beter bij gespannen, dan bij heel wat onderwijs, dat de jongelui op jeugdigen leeftijd krijgen en waarvan ze de nuttigheid nog niet beseffen.

Voor de verdere ontwikkeling van de jongelui en de daardoor gescherpte intelligentie bleken verder van belang, in volgorde: Landbouwonderwijs, Ambachtsschool, volledig U. L. O., M. T. S., Zeevaartschool, Middelbaar of Gymnasium, Kweekschool voor onderwijzers. Ik herinner er nog even aan, dat voor de juiste beoordeling van deze volgorde niet mag worden vergeten, dat in de rekenproef en de algemeene ontwikkeling (geschiedenis, aardrijkskunde) de onderwijzers bij hun opleiding bijzonder getraind zijn en daardoor dan ook bij de tests met hooge getallen uitkomen.

Ik geef nu de volgorde der beroepen naar het intelligentie-gemiddelde: grondwerker, mijnwerker, los-arbeider, sigarenmaker, landbouwer, textielarbeider, venter, scheepspersoneel, loopknecht, houtbewerker, schoenmaker, metselaar, chauffeur, slager, tuinman, smid, tuinbouwarbeider, broodbakker, schilder, barbier, meubelmaker, kleermaker, timmerman, electricien, winkelbediende, banketbakker, bankwerker, machinist, reiziger, teekenaar, kantoorbediende, financiepersoneel, onderwijzer, student.

Ook dit lijstje zou tot heel wat opmerkingen aanleiding kunnen geven, maar ieder moet zijn plaatsje maar eens opzoeken. 't Meest heb ik mij verwonderd, dat de kleermaker niet verder naar achteren staat. Die golden toch altijd voor nog al slim.

Nu nog iets over de woonplaats. De statistiek geeft ons de provincien in volgorde van hun intelligentie-gemiddelde. Bij de beoordeling hiervan mag weer niet worden vergeten, dat het van belang is, of in een provincie veel steden voorkomen, met in den regel, ook voor oudere leerlingen, meer gelegenheid voor onderwijs. Hier is dan de volgorde van hoog naar laag.

Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Zeeland, Overijssel, Gelderland, Groningen, Friesland, Drente, Limburg, Noord-Brabant.

Gr.

G. M.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Eenige opmerkingen over en naar aanleiding van „Geboortebeperving" door T. Oldenburger. I)

II.

Het boek van Oldenburger stelt zich ten doel de bespreking der geboortebeperving, zooals deze zich in onze moderne eeuw van beschaving ontwikkeld heeft, en dat wel door gebruik te maken van mechanische en chemische middelen. Elk gezin behoort dan wel op zijn minst één kind groot te brengen, maar dan toch niet meer dan vier of vijf. In den vorm van het Neo-Malthusianisme heeft deze geboortebeperving haar krachtigste uitdrukking, verdediging en propaganda gevonden. Ze is daarin gefundeerd tot een levensbeschouwing, die ook van haar kant meewerken moet aan het geluk van het menschelijk geslacht. Dank zij die z.g. wetenschappelijke middelen kan de menschheid een tijd van voorspoed en welvaart tegemoet gaan. Over den geestelijken achtergrond van deze beweging spreken haar aanhangers weinig. De blik is vooruit gericht. Aller aandacht spant zich op de veranderingen, die zij te weeg zal brengen. Wat maalt men om een ethiek, die niet in staat was den mensch het levensgeluk te brengen, die op de menschheid drukte als een zware last? Een nieuwe zedelijkheid gaat zich ontwikkelen. En vergelijkt men deze met de bestaande, dan moet het opvallen, hoeveel ruimer de veranderde opvattingen zijn! Hoeveel nieuwe mogelijkheden van geluk den mensch gegeven worden, die hem vroeger door een duistere levens- en wereldbeschouwing werden onthouden!

Uitvoerig laat Oldenburger zien, wat de voorstanders der geboortebeperving in bovengenoemden zin, haar belijders belooft. Ze wil het aan iedere volwassene man en vrouw mogelijk maken om inlichtingen te verkrijgen omtrent middelen tegen zwangerschap en hun laagste prijzen; om de gezinsvermeerdering zóó te beperken, dat het volk de gezondste en sterkste kinderen zal voortbrengen, die de allerbeste kans hebben op een goed bestaan, op de hoogste intellectuele ontwikkeling, op de meest sympathieke omgeving om in te leven, op het langste en gelukkigste leven als lid van het gezin, de kerk en de maatschappij, en die voortdurend het meest zullen bijdragen tot het geluk der toekomstige generatie. De vrouw kan er het recht door krijgen om zelf te bepalen, wanneer ze moeder zal worden. Ze zal niet meer leven onder het juk van den man; zelfstandig zal ze in het leven staan. Geen angst in den huwelijksomgang zal haar meer drukken. Zij, evengoed als de man, zal van de erotiek van het huwelijk ten volle kunnen genieten, zoo vaak zij maar wil, zonder dat zij de gevolgen daarvan behoeft te vrezen. De moeders zullen gezonder zijn, daar zij minder kinderen voortbrengen. De zwangerschap zal haar leven minder bedreigen. Meer tijd komt voor haar vrij voor vermaak en godsdienst. Echtscheidingen zullen afnemen, daar het thans voor mannen en vrouwen mogelijk gemaakt wordt elkander tegemoet te komen op het punt van het geslachtsleven. De frequentie der geslachtsziekten zal afnemen. Het gevaar voor overbevolking wordt afgewend.

Ook laat Oldenburger zien, hoe verschillende vrijzinnige richtingen in Amerika de praktijk van het Neo-Malthusianisme moreel geoorloofd achten, ja daaraan zelfs godsdienstige waarde hechten. Verschillende hunner woordvoerders worden aangehaald, onder wie ook de in ons land bekende Fosdick. Deze laatste meent, dat van een eerlijke geboortebeperving door het individu kan worden gebruik gemaakt voor het algemeen welzijn van het gezin en de maatschappij. Hij verkondigt de stelling, dat de mogelijkheid daartoe in hetzelfde licht gezien moet worden als de andere uitvindingen der wetenschap, zooals de radio, de auto en de vliegtuig. Al deze voortbrengselen der moderne cultuur kunnen de menschen opvoeren tot een hooger plan van beschaving en broederschap. Dat deze dingen misbruikt kunnen worden, ontkent Fosdick niet. Hij geeft toe, dat de praktijk der geboortebeperving met behulp der z.g. wetenschappelijke middelen kan leiden tot de verwoesting van de gezinnen, tot de vernieling van het volksbestaan, maar daartegenover houdt hij staande, dat het juiste gebruik ervan in gelijke mate zeer nuttig voor den enkeling, de echtelieden en het ras kan zijn.

Het valt niet te ontkennen, dat Oldenburger in zijn boek krachtig tegen de verschillende argumenten vóór de geboortebeperving positie neemt. Scherp en fel is hij in zijn verweer, sarcastisch vaak. Men gevoelt duidelijk, welke demonische machten achter deze beweging schuilen. Het blijft

1) „Geboortebeperving voor geloovigen en ongeloovigen", een zuiver kritische beschouwing van de theorie en de praktijk en van de argumenten voor en tegen deze beweging, door T. Oldenburger, Th. H. Th. D. Vertaling van Dr. A. Dupont, schrijver van „Het Huwelijk". Uitg. H. A. van Bottenburg N.V., Amsterdam.

niet verborgen, dat het historisch-materialisme een krachtige impuls ervan is. En tegenover de veelzins onbewezen beweringen van de voorstanders, doet Oldenburger krachtig de praktische consequenties en de onjuistheden van het drijven der nieuwe richting zien. Het doel mag de middelen niet heiligen, ook al is dat doel nog zoo schoon en aanlokkelijk. En de vrijzinnig-godsdienstige richtingen kunnen hun eischen niet baseeren op den Bijbel, tenzij zij Dezen naar de door hen vooropgestelde meening verdraaien. Hun humanistisch cultuur-ideaal mist elken band met de werkelijkheid. Sexueele losbandigheid staat voor de deur. Alle zedelijke en religieuze waarden van het leven dreigen in die sfeer, waarin de intieme omgang tusschen man en vrouw moedwillig en opzettelijk, nota bene op „moreele” gronden, wordt losgemaakt van iedere verantwoordelijkheid, zoodat de lust geen enkelen last met zich meebrengt, vernietigd te worden.

En zoo gaat de schrijver dan door. Het is niet waar, dat de vrouw bij de nieuwe geestesgesteldheid vrij wordt. Integendeel, zij dreigt slavin te worden van eigen en anderer hartstochten. Het is niet waar, dat het levensgeluk bevorderd wordt, als de vrouw absoluut vrij is in het bepalen van den tijd, waarop zij moeder zal worden. Het is niet waar, dat het geslachtelijk verkeer noodzakelijk is voor de gezondheid en het geluk van den mensch. Het is niet waar, dat er door de geboortebepijning een biologische verjonging van het menschelijk ras zal optreden en een gering aantal kinderen het geslacht zal verbeteren. Het is nog verre van bewezen, dat het gevaar voor overbevolking dreigt of dat het tijd wordt het Nieuw-Malthusianisme als middel daartegen in den arm te nemen. Het is niet waar, dat kleine gezinnen meer werk zullen verschaffen en betere waarborgen geven voor een behoorlijk levensbestaan. Het is niet waar, dat hogere loonen en kortere werkuren meerdere zekerheid voor geluk zullen geven. De voorbehoedmiddelen mogen de geslachtsziekten mischelen voorkomen, maar zij vernietigen de kracht van 't volksleven en 't zedelijk karakter van de persoonlijkheid. Als de vrouw 't recht heeft het moederschap te weigeren om het lijden te ontlopen, waarom heeft dan ook de man niet het recht om te weigeren zijn beroep uit te oefenen, daar hem in zijn werk minstens evenveel gevaren bedreigen als de vrouw bij haar moeder worden?

Men ziet hieruit, dat Oldenburger aan het Neo-Malthusianisme geen voet geeft. Hij betwist het overal zijn argumenten en tracht de onhoudbaarheid zijner stellingen aan te toonen. En oogen-schijnlijk aanvaardt hij geen enkele overweging, die de geboortebepijning, in welken vorm ook toegepast, zou wettigen. Men zou tenminste niet vermoeden, dat hij tenslotte toch nog een stuk van het leven in een uiterst hachelijk te verdedigen positie aan zijn tegenstanders overlaat, waarop zij niet zullen nalaten met alle kracht hun tegenaanval in te zetten. Maar daarover in één der volgende artikelen.

's Gravenhage.

Dr G. K. SCHOEP.

UIT DE HISTORIE

De „Haagsche vrienden” en de Afschelding.

V.

De Haagsche vrienden behoeven niet langer in spanning te verkeren omtrent den uitslag van het verhoor. Na een kleine veertien dagen schrijft Capadose aan zijn vriend: „Wat De Cock betreft, wij hebben hier ook (een) brief van hem: een geadresseerd aan Hogendorp, Van der Kemp, Molenaar en mij met copie van alle de stukken, die nu onlangs zijn gewisseld en zijn finale afzetting. Zonder eenigen twijfel is verregaande vijandschap, onrechtvaardige bejegening en schandelijke handelwijze aan den kant des Kerkbestuurs, maar de stukken die De Cock heeft ingeleverd zijn ook bedroevend van stijl, van omslag, van hevigheid en veroordeelende geest.

't Is iets bijzonder, het onderscheid tusschen de publieke stukken zoo die hij ingeleverd als die hij ter perse gesteld heeft, die ellendige brochures, die ik nu eens heb nagezien, maar daar ik mij waarlijk over schaam, en tusschen zijne private correspondentie.

Hij vroeg ons om raad, wat nu te doen. Hij moet nu, het enige wat hem nog overschiet, appeleren op de Synode en men zal hem nu ten minste concept-memorie doen toekomen: intusschen is die weduwe waar hij nu sedert die zaak hangende is met Gods volk van tijd tot tijd vergaderd is geweest, in de boete geslagen en hij zelve in de vrij wat bedragende kosten gecondemneert: hij adresseert zich nu aan de broederschap, maar uit zijn schrijven scheen het eenigszins, alsof hij meende, dat nu wellicht door de broeders zou voorzien worden in de boete van de weduwe, al zou die nu bij herhaling geschieden, zoo dikwerf hij daar met meer dan 20 zou vergaderen in 't vervolg; dat gevoelt gij licht dat ondoenlijk is, want het zou de grootste duperie zijn, maar bovendien is het mijns

oordeels ongepast om door zulke middelen een weg te willen doordwingen, die God schijnt te willen sluiten, wellicht om het oordeel nog grooter te doen zijn. De Heere zal op Zijn tijd richten; en 't schandelijk onrecht, dat der gemeente van Ulrum bovenal ook aangedaan wordt, die geheel met De Cock is ingenomen en nu zoo wederrechtelijk van zijne prediking beroofd is en genoodzaakt is eene valsche verkondiging in de plaats te hooren, schreeuwt wraak tot God. Hij zal opstaan.”

Capadose onderstreept met drie strepen, dat Hij, gelijk ook onderstreept is: De Heere zal op Zijn tijd richten.

Daar begint teekening te komen in 't beeld. De Cock oefent zich in 't zien op het gebod voor het heden. Blind is hij in wat komen zal! De toekomst is des Heeren!

...

Capadose's oordeel over Scholte's pers-werk is gunstiger! Hij acht het „stukje van Scholte uittennend tot opwekking en verlevendiging geschikt en was hem ten zegen, die Mozes' onthoezing met een hartelijk Ja en Amen moest besluiten”. „Groet hem voor mij en dank hem voor het in 't licht zenden van dit stukje, zoo hij zich nog mijner herinnert, want o!... doch hiervan geen woord meer. Ik heb zijn broeder naar Jezus zien gaan en hij heeft den mijnen dood gezien, toen zijn ziel reeds bij Jezus was en eenmaal zullen wij beide de onzen daar wedervinden. O, groote genade!”

...

Ongeveer een maand na deze pathetische uitroepen, verschijnt in de correspondentie, voor het eerst de droeve en zoo onsympathieke figuur van Biggkerke's geruchtmakenden predikant. Aan Da Costa wordt medegedeeld, dat Molenaar verleden week uit Middelburg is terug gekomen, waar hij voor opgepropte kerken een en andermaal moet gepredikt hebben; hij heeft ondertusschen allernaarste berichten medegebracht wegens het gedrag en de prediking van Ds van Rhee: ijselijk zou het zijn, indien het waar zou zijn: doch Capadose kan het niet gelooven, want Molenaar neemt al zeer lichtvaardig beschuldigingen tegen collega's aan. Hij (van Rhee) zou niet meer of minder dan aan het crimen nefandum schuldig zijn en onbeschaamd en onbelamende van den kansel. Aan Da Costa wordt dan gevraagd, of deze daar ook iets van heeft vernomen. 't Lijkt hem onmogelijk, dat „onze Scholte” dan zoo vereenigd met hem zoude zijn. Omtrent De Cock deelt Capadose verder mede, dat van dezen wordt gezegd: „dat zijn afzetting door de Synode bekrachtigd” is en dat hij een werkje moet hebben uitgegeven „behelzende eenige brieven die hij van Gods volk heeft ontvangen”.

...

Capadose is wel de toevlucht van velen in den lande; tegen midden Juli ontving hij „uit Groningerland (uit Nieuwe Stadskanaal) een zeer lieve brief van een Schoolmeester ter geleide van een zeer goed gesteld request aan de Synode, onder teekend door 70 leden der gemeente aldaar, met zeer veel vrijheid en gematigdheid de Synode afvragende, in welken zin zij nu verklaart, dat de woorden van het formulier ter onderteekening voor de Candidaten Theol. moeten verstaan worden.” Capadose deed er een omslag om en liet het bij Dermout, den secretaris der synode aanreiken. „Zij hebben”, zoo vervolgt hij, „naar ik verneem, de handen vol werks. Ik hoor, dat de zaak van De Cock beslist is, namelijk de cassatie van het vonnis van het Provinciaal Bestuur, dat eene volkomene defectie van 't leeraarsambt heeft uitgesproken, 't welk dan nu weer door eene suppressie van twee jaren zou vervangen worden, maar onder zulke conditiën als waarin De Cock zeker niet zal treden. Echter is alles nog maar gerucht, indien ik er iets stelligs van weet, dan hoop ik u te schrijven, hetwelk, zoo ik hoop, zeer spoedig zal kunnen geschieden.”

In dezen zelfden brief vraagt hij wat Da Costa wel van 't werk van Groen zegt; hij heeft geen exemplaar ontvangen, hoewel hij hem zoo dikwerf het een en ander heeft toegezonden: doch niet sedert hij in Den Haag woont en Groen gedeclareerd heeft hem niet te kunnen zien. Het bedroeft Capadose, dat deze hun namen zoo opzettelijk schijnt te vermijden. Dan voegt de vrome man er aan toe: „Evenwel ik ben ontevreden over mij zelve, dat ik die opmerking gemaakt heb: want het hart is arglistig en hoewel de zaak waar is van den kant van Groen, zoo ben ik echter bevreesd, dat de oorsprong en bron mijner opmerking wederom dien zielverwoestenden hoogmoed verraadt, die bij soortgelijke gelegenheden lelijk uit de mouw komt kijken. Och, Heere, Heere, zijt mij arme zondaar genadig, dat zal toch wel, is het harte wel gestemd, onze laatste verzuchting ieder avond, onze laatste bede, aan den laatsten avond onzes levens bij de insluimering zijn moeten! Neen! Gode zij dank, meer behoeven wij ook niet, dan die genade, die ook een Paulus genoeg moest zijn!”

Merkwaardige woorden volgen dan onmiddellijk: „Hoe liefderijk en juist spreekt hij over de Roomschen, wellicht wat al te gunstig, althands

PERSSCHOUW

Groote classes.
Ds J. D. Boerkool schrijft in „Watergraafsmeersche Kerkbode”:

Niet altijd gaan die twee samen: groot en actief. Hoe grooter een vergadering is, tenminste als men bijeenkomt, niet om enkel te luisteren, maar om te handelen, des te stroever gaan de zaken er gewoonlijk. Ieder wil zijn woordje meespreken; men komt er niet uit; de kwesties in geding worden commissoriaal gemaakt; en als er dan iets van terecht komt, dan heeft de zaak, waar het over liep, vaak veel van zijn actualiteit verloren.

Het commissoriaal maken van een zaak is in ons gereformeerde leven soms óók wel een zwakheids-teeken. Het ergste zwakheidsteeken is wel, dat men zijn zwakheid verbergen wil. Want deze wil is zelf de groot-

in mijne oogen, daar hij ook de neologische verbastering onder de R(oomsch) C(atholieken) niet genoeg verondersteld!”

Neen, De Cock zal niet zoo liefderijk over de Roomschen spreken, doch ik meene: wel juist!

Met een pas verschenen werkje van Prof. Heringa schijnt men in Den Haag toen nog al zijn „opgelopen”; en in 't begin ging Capadose mede, maar nu hij het nagenoeg uit heeft, ziet hij „een vossestaart uit het schapenvacht komen”. Nog eens komt hij op van Rhee terug: Da Costa heeft niet op zijn desbetreffende vraag geantwoord.

...

Bij den doop van zijn tweeden zoon zit hij een weinig in de klem. Hij wenscht dat de leeraar, die het kind zal doopen, „de oude en tol den aart eens Sacraments behorende toepassende woordvoering zal bezigen, doch daar men dat in Den Haag volstrekt niet kan weten vóór den dag des doops, zal hij dus waarschijnlijk Molenaar moeten vragen te doopen, hetgeen hij anders niet zou gedaan hebben, daar hij den zegen der Sacramenten niet zou willen den schijn geven van afhankelijk te maken van een predikant.” Van Hogendorp heeft zijn kind door Secretan laten doopen, daar Molenaar niet in de stad was, en hij de bezwaren van Capadose deelt. Welke die dan zijn boezemt ons het hoogste belang in. Immers heel de beweging tegen De Cock is begonnen onder het voorwendsel, dat deze inzake de doopsbediening aan kinderen uit andere gemeenten zich had schuldig gemaakt aan een strafbaar feit; ook had De Cock zich namens den kerkeraad van Ulrum tot Molenaar gewend om advies hoe te handelen, daar doopouders hem gevraagd hadden, hun kind dit Sacrament te bedienen. Wij luisteren naar Capadose: „Het is weer menschelijke wijsheid in plaats der goddelijke, die die verandering heeft ingevoerd: men zegt, het is dwaas, een kind, dat niet verstaan kan aan te spreken: en ik werd nog onlangs bijzonder bepaald bij het loflied van Zacharias, die juist bij gelegenheid der naamgeving van zijn kind het onmiddlijk aanspreekt en door den profetischen geest zijn toekomstig lot openbaart”.

Met uitzondering van Molenaar en Secretan hadden de Haagsche predikanten de gewoonte aldus te spreken bij den Doop: Ik doop u Izaak enz. Capadose heeft daar ernstig bezwaar tegen. Geen wonder!

Terloops hooren wij dat Krummacher en Hengstenberg zeer tegen het Separatisme zijn, hetgeen hem zeer verheugt, en tevens dat hij Ds de Bruine van Balk met genoegen heeft gehoord. Hij doet Da Costa verslag van thema en verdeling, en geeft in het kort den inhoud der deelen weer; de verdeling der vier hoofddeelen elk weer in drie onderdeelen beviel hem niet erg omdat zij „wat stijfheid ademde, echter in de behandeling was hij gewichtig en door Gods genade getrouw”. De hoofdwaarheden had hij zeer duidelijk in zijn preek ontwikkeld, zoo deed hem intusschen „alles zien, dat er niets gevaarlijks in is, zoo men maar niet gaat drijven en juist dit kenmerkt de Kohlbrüggenen, en zelfs, in een zeker derden echter, den waardigen Krummacher.

Er komt steeds meer teekening in het beeld!

Ook kan men merken, dat hij blij is, Groen ontmoet te hebben. Hij schrijft: „met genoegen zag ik en sprak ik Groen bij De Clercq, hij was bijzonder hartelijk en ongenueerd”.

De kring der vrienden heeft een aanwinst gemaakt door de verhuizing van De Clercq naar Den Haag.

Met het tweede deel van Van der Feens geschrift tegen de vijf Amsterdamsche dominees blijkt hij wel ingenomen, „al is het dan ook hier en daar wat erg uitpluizen en fitten.” Ook heeft hij vernomen, dat het met het werkje, dat van Ds le Roy is uitgekomen more solito, ouder gewoonte, ja en neen is. In een postscriptum bestelt hij in 't bijzonder de groete aan Van Hall, dien hij met zijn voorgenomen huwelijk met Suze van Scheerbeek van harte gelukwenscht. Straks zal ook dit edele paar verhuizen naar Den Haag, doch als Afgescheidenen.

G. KEIZER.

ste zwakheid aangant, — zaak dóór-he vergaderinge dat men vry men een voo steller en hel lant, dat de is. Overigens held van w zijn eigen be

Toen on Goische k er vaak h niet vruch

Er zijn al Maar n goed is ook. Soms echt En dat op Zoo brenge die de kwes satie zoo werk gaan. gelijk de he sche Kerkbo

NO

Vrijdag Evange de randge missie van Het pro a. Het curaus, schijnen n leiding in wordt geg b. Vijf i Andel: denis, e c. Vijf i telling, Ingwersen lingen op d. Tien tietoes proeftoesp stein en N e. Vijf i huisbez f. Zever sectari g. Acht hoofd p arheid, on De kost zal duren geheelen mogelijke doen insel deel f.2.5f Inschrij schieden gracht 56 Worde schen tot in onze

Er is een geen goed maar zendel daárvor ee Zoo ook l iets van het goedwillend geschieden. maar had e was, dat i ontwikkelde kelde ongele kerk. Het c seltje uit ee lang niet h

Als de E spreken las Hulde aa

In „Het 2 lezer;

B. te B lezing ov Irak E dat er ee Deze moe hoog gen er in de moeten, l hun lanc er in nog niet opve herstel v ik het. E De redac

Wij ha Babel als